

Sammanställning av Sacoförbundens professioners yrkesetiska regler

De yrkesetiska reglerna kan se lite olika ut beroende på profession. Centralt för samtliga yrkesetiska regler är respekten för individens rättigheter och värdighet samt yrkesmässig integritet som en bärande komponent.

Sacoförbundens professioner i urval

Hälso- och sjukvårdsförbunden inom Saco

Sveriges Läkarförbund, Sveriges Tandläkarförbund, Arbetsterapeuterna, Fysioterapeuterna, Svenska Barnmorskeförbundet (inom SRAT), Sveriges Veterinärförbund, Sveriges Farmaceuter och Sveriges Psykologförbund.

Att anmäla människor som riskerar att frihetsberövas och deporteras går emot etablerad vårdetik, som säger att vårdpersonal inte ska utsätta patienter för risker eller skador om det inte finns medicinska skäl för det.

Blir vårdpersonal tvungna att anmäla sina patienter kommer det att skada förtroendet för sjukvården och få människor att avstå från att söka nödvändig vård. Det innebär hög risk för etisk stress för den som tvingas ringa och anmäla en hjälpsökande patient i en utsatt position.

Läkarförbundets etiska regler (i urval)

- Läkaren ska i sin gärning alltid ha patientens hälsa som det främsta målet och om möjligt bota, ofta lindra och alltid trösta.
- Läkaren ska besinna vikten av att skydda människoliv och får aldrig vidta åtgärder som syftar till att påskynda döden. Läkaren får inte heller på något sätt medverka vid dödsstraff, tortyr eller andra grymma och omänskliga handlingar.
- Läkaren ska efter bästa förmåga bistå människor i medicinsk nödsituation.
- Läkaren ska behandla patienten med empati, omsorg och respekt och får inte genom sin yrkesauktoritet inkräkta på patientens rätt att bestämma över sig själv.
- Läkaren ska aldrig frångå principen om människors lika värde och aldrig utsätta en patient för diskriminerande behandling eller bemötande.
- Läkaren ska iakttaga tystlåtenhet om all information rörande enskild patient, såvida det inte äventyrar patientens väl.
- Läkaren ska i utlåtande endast styrka sådant som har saklig och professionell grund och åtskilja detta från annan information, vars sanningshalt inte kan bedömas.

- Läkaren som handlar på uppdrag av tredje part ska försäkra sig om att patienten har detta klart för sig.

WMA (globala läkarorganisationen)

"När lagstiftningen bryter mot medicinsk etik bör läkare arbeta för att ändra lagstiftningen. I dessa situationer väger det etiska ansvaret tyngre än de rättsliga skyldigheterna" (World Medical Association [WMA], 2019).

Sveriges Tandläkarförbund

De etiska riktlinjerna fokuserar på förhållandet mellan tandläkare och patient och utgår från en humanistisk människosyn. De grundar sig på tre primära principer inom hälso- och sjukvård:

1. autonomiprincipen som innebär att tandläkaren ska värna rätten till självbestämmande och integritet,
2. omsorgsprincipen, som är en kombination av godhetsprincipen och inte-skada principen och som innebär att tandläkaren ska sträva efter att göra gott och förebygga och minska lidande samt
3. rättvisepincipen som innebär att alla människor ska behandlas lika i vården.

Fysioterapeuterna

- Fysioterapeuten ska respektera alla människors lika värde och vara insatt i gällande författningar för hälso- och sjukvårdspersonal.
- Fysioterapeuten ska respektera varje människas särskilda behov och rätt till ett värdigt bemötande och aldrig utsätta en patient för diskriminering.
Fysioterapeuten ska bemöta patienten med respekt och inte låta sig påverkas av patientens kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder. Vid prioritering ska patientens behov av fysioterapeutiska insatser vara styrande.
- Fysioterapeuten ska respektera patientens rätt till integritet och sekretess.
Samtal, undersökning och åtgärder ska utföras på ett sätt så att patientens integritet respekteras.
- Fysioterapeuten ska respektera patientens rätt till självbestämmande.
- Fysioterapeuten får ej göra sin auktoritet gällande så att det inkräktar på patientens rätt att bestämma över sig själv.

Sveriges Arbetsterapeuter

- Arbetsterapeutens etiska skyldigheter utgår från FN:s konventioner om mänskliga rättigheter och gäller oavsett parternas kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.
- Arbetsterapeuten har en etisk skyldighet att uppmärksamma och försöka påverka när det förekommer ojämlik behandling. Arbetsterapeuten ska bemöta personen på ett värdigt sätt, vilket innebär att:
 - o respektera och behandla personen som en i grunden unik och kompetent person med förmåga till självbestämmande i frågor som rör dennes liv.
 - o undvika att insatser påbörjas och avbryta insatser som inte är till nytta för personer, utifrån tillgänglig kunskap.
- Arbetsterapeuten ska respektera personens integritet, vilket innebär att:
 - o respektera personens privatliv.
 - o endast inhämta upplysningar som är nödvändiga för arbetsterapeutens insatser.
 - o följa lagstadgad sekretess och använda upplysningar om personen varsamt, så att denne inte kommer till skada eller blir kränkt.
 - o följa sekretessplikten förutom i de fall lagstiftning ger undantag för denna.
 - o vara saklig och relevant i all dokumentation.

Socialtjänsten och socialsekreterare

Grundläggande värden i socialt arbete och för professionen är mänskliga rättigheter och humanitet.

Socialt arbete och socialarbetarnas yrkesroll ska grundas på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Socialarbetaren ska i sitt arbete respektera varje människas lika och höga värde och har yrkesmässigt ett särskilt ansvar gentemot personer och grupper i utsatta situationer.

Socialarbetaren ska respektera klientens personliga integritet och värna den enskildes självbestämmande och sträva efter att skapa förtroende för socialt arbete och för socialarbetares professionella kompetens.

Tilliten och förtroendet kan kopplas till "goda behandlingsresultat" och möjligheterna att nå de socialpolitiska målen och negativ påverkan av detta behöver analyseras och övervägas noga innan det genomförs. Att genomföra anmälningsplikten utan att ta hänsyn till de negativa konsekvenser som förslaget kan få inom andra sektorer är direkt livsfarligt.

Akademikerförbundet SSR (i urval)

Det sociala arbetets och professionens grund

- Grundläggande värden i socialt arbete och för professionen är mänskliga rättigheter och humanitet. Arbetet ska bidra till ett gott och värdigt liv för de berörda och utveckla samhällets välfärd.
- Socialt arbete och socialarbetarnas yrkesroll ska grundas på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Profession och personlighet

- Socialarbetaren ska i sitt arbete och i sin livsföring i övrigt respektera varje människas lika och höga värde.
- Socialarbetaren har yrkesmässigt ett särskilt ansvar gentemot personer och grupper i utsatta situationer.

Klienten/den enskilde

- Socialarbetaren ska se andra människor som jämlikar och bemöta klienten med respekt, empatisk uppmärksamhet och vänlighet.
- Socialarbetaren ska respektera klientens personliga integritet och värna den enskildes självbestämmande i den mån det inte inskränker samma rätt för andra eller innebär att klienten påtagligt skadar sitt eget liv. Insatserna ska så långt som möjligt bygga på delaktighet och samförstånd.
- Socialarbetaren ska informera klienten om rättigheter och skyldigheter samt klargöra de villkor och resurser som finns inom den aktuella verksamheten och i angränsande samhällsinstanser.
- De krav som ställs på en klient ska ha saklig grund och bidra till en mer gynnsam situation för klienten.
- Socialarbetaren får aldrig till egen fördel utnyttja den beroendeställning klienter kan ha i olika situationer.
- Uppgifter om klienten ska hanteras med den sekretess som lagen stadgar och i övrigt med stor varsamhet.

Samhälle

- Socialarbetaren ska ha en öppenhet inför och vilja till samverkan med andra organisationer och andra professioner – förutsatt att det är av värde för klienter och andra berörda.
- Socialarbetaren ska sträva efter att skapa förtroende för socialt arbete och för socialarbetares professionella kompetens samt vara öppen för kritisk granskning av sin yrkesutövning.

- Socialarbetaren ska som yrkesutövare och medborgare företräda ett demokratiskt samhällsideal som omfattar mänskliga rättigheter, humanitet och solidaritet.

Lärare

Sveriges Lärare (i urval)

"Eleven alltid i centrum"

I sitt arbete sätter lärare eleverna och deras lärande i centrum. Lärare vägleder eleverna till den kunskap som kan hjälpa dem i deras olika val och prioriteringar.

Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning

- ta ansvar för elevernas kunskapstillväxt, stödja deras personliga utveckling och skapa goda betingelser för varje elevs lärandeutveckling och förmåga att utveckla kritiskt tänkande
- alltid bemöta eleverna med respekt för deras person och integritet samt skydda varje individ mot skada, kränkning och trakasserier
- inte diskriminera någon med avseende på kön, sexuell identitet, etnisk, politisk och religiös tillhörighet eller social och kulturell bakgrund, inte heller p.g.a. förmåga eller prestation
- verka för att upprätthålla förtroendefulla relationer med eleverna och med deras föräldrar/vårdnadshavare och vara lyhörda för deras synpunkter
- vara varsam med information om eleverna och ej vidarebefordra information som mottagits i tjänsten om det inte är nödvändigt för elevens bästa.
- påtala och engagera sig mot sådana utvecklingstendenser och handlingar i skola och samhälle som kan skada eleverna.

Bibliotekarier

DIK (Fackförbund för dokumentation, information, kultur)

I bibliotekslagen slås det fast att "Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla."

- DIK menar att om en anmälningsplikt för bibliotekarier blir verklighet tvingas de antingen att bryta mot bibliotekslagen eller mot det nya påbudet att anmäla besökare till biblioteken. Bibliotekarierna försätts helt enkelt i en situation där de inte kan göra rätt oavsett vad de gör.

- Anmälningsplikten kommer att göra biblioteken otrygga för vissa besökare och det kan bli ett första steg ut på ett sluttande plan mot en biblioteksverksamhet för några utvalda, men inte för alla.
- Svenska bibliotek åtnjuter ett högt och välförtjänt förtroende hos allmänheten. De är ett av de sista öppna rummen i samhället. Många som har kommit till Sverige vittnar om att just biblioteket är en plats där de alltid känt sig välkomna, fått hjälp att hitta viktig information och stöd att utveckla språket. Anmälningsplikten skulle i ett slag förvandla bibliotekarier från informationsspecialister till informanter och förtroendet från allmänheten för biblioteken riskerar brytas.

Föreningen BiS (Bibliotek i Samhälle): "Bibliotekens uppdrag är att ge alla fri och jämlik tillgång till information, kunskap och litteratur. Vi värderar människors integritet högt. Vi lyder under bibliotekslagen, som säger att bibliotek ska finnas tillgängliga för alla. För att leva upp till lagen krävs att människor har förtroende för oss och känner sig trygga på biblioteken. Vi kommer aldrig att ange någon".

ß

Fackliga och arbetsrelaterade frågor

Saco är en facklig organisation som värnar om våra medlemmars arbetsmiljö och de villkor som våra yrkesgrupper har för att kunna utöva sina professioner.

Förslaget om att införa en anmälningsplikt av papperslösa skulle ha en negativ inverkan på arbetsmiljön för offentliganställda. Att tvingas rapportera papperslösa elever/patienter skulle innebära en etisk stress och försvåra för dessa yrkesgrupper att göra sitt jobb.